

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	5	5
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

B.Ed. 4th Semester

(2042)

GENDER, SCHOOL AND SOCIETY

Paper : F-4.1 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting **ONE** question each from Units I to IV. Unit V is compulsory.

UNIT—I

1. Discuss the role of gender stereotyping in creating the different forms of gender biases in the Indian society. 8
2. Explain with examples the patriarchal structures of Indian society with reference to masculinity and feminism. 8

UNIT—II

3. Elaborate with suitable examples the hidden gender biases in education with reference to curricular choices and classroom practices. 8
4. Discuss the inequalities of girls education in Indian society in terms of access and retention in the school. 8

UNIT—III

5. Discuss the process of socialization with special reference to the formation of gender identities in the formal education system. 8
6. Explain how education can play a role to deal with the social issues like domestic violence and female foeticide. 8

UNIT—IV

7. Differentiate gender equity and equality in India with reference to caste, class and region. 8
8. Discuss the policy initiatives for women empowerment in India. What are the challenges before the implementation and success of the policies? 4+4
9. Write short notes on the following : 4×2
- (a) Gender inequalities
 - (b) Patriarchy
 - (c) Female infanticide
 - (d) Gender equity.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पाँच प्रश्न करें, प्रत्येक यूनिट I से IV में से एक प्रश्न का चयन करें। यूनिट-V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. भारतीय समाज में लैंगिक पूर्वाग्रहों के विभिन्न रूपों के निर्माण में लैंगिक वृद्धिवाद की भूमिका की चर्चा कीजिए। 8
2. पुरुषत्व और नारीवाद के संदर्भ में भारतीय समाज की पितृसत्तात्मक संरचनाओं की उदाहरण सहित समझाइए। 8

यूनिट-II

3. पाठ्यपथ विकल्पों और कक्षा अध्यासों के संदर्भ में शिक्षा में लिंगे हुए लैंगिक पूर्वाग्रहों को उपायुक्त उदाहरणों के साथ विस्तृत करें। 8
4. स्कूल में प्रवेश और रोक के संदर्भ में भारतीय समाज में लड़कियों की शिक्षा की असमानताओं पर चर्चा करें। 8

यूनिट-III

5. औपचारिक शिक्षा प्रणाली में लैंगिक पहचान के गठन के विशेष संदर्भ में समाजीकरण की प्रक्रिया की चर्चा कीजिए। 8
6. बताएं कि धर्म, हिंसा और कन्या भ्रूण हत्या जैसे सामाजिक मुद्दों को निपटने के लिए शिक्षा कैसे भूमिका निभा सकती है? 8
7. जाति, वर्ग और क्षेत्र के संदर्भ में भारत में लैंगिक समता और समानता में अंतर करें। 8
8. भारत में महिला संघर्षात्मकता के लिए नीतिगत उपक्रम की चर्चा कीजिए। नीतियों के कार्यान्वयन और सफलता के मामले क्या चुनौतियाँ हैं? 4+4

यूनिट-IV

यूनिट-V

निम्नलिखित पर संक्षिप्त नोट लिखिए :

- (क) लैंगिक असमानता
- (ख) पितृसत्ता
- (ग) कन्या भ्रूण हत्या
- (घ) लैंगिक समता।

4×2

(पंजाबी अनुवाद)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਰੂੜੀਵਾਦ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
2. ਪੁਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੁਰਖੀ ਵਾਂਗੇ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲੁਕਵੇਂ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਵੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। 8
4. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਛਠਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
6. ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਕੰਨਿਆ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਸਿੰਨਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਜਾਤ, ਵਰਗ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗਕ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ। 8
8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ ? 4+4

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(ੳ) ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ
(ਅ) ਪਿਤਰਸੰਤਾ
(ੲ) ਕੰਨਿਆ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ
(ੳ) ਲਿੰਗ ਨਿਰਪੱਖਤਾ। 4×2